

RENÉ STAUFFER

ROGER FEDERER

Biograafia

Saksa keelest tõlkinud
Triin van Doorslaer

TÄNAPÄEV

Originaali tiitel:
Rene Stauffer
„Roger Federer“
Piper Verlag GmbH, 2019

Tekst © Piper Verlag GmbH, München, 2019
Mõned osad tekstist on ilmunud varasemalt René Staufferi raamatus
„Das Tennisgenie – Die Roger Federer Story“, Pendo Verlag in der
Piper Verlag GmbH, München, 2007

Kaanekujundus Francesco Marangon, Claudia Puglisi
Eestikeelne tõlge © Triin van Doorsaer ja AS Tänapäev, 2020
Toimetanud Katrin Naber
Kujundanud Margit Randmäe

ISBN 978-9949-85-816-3

Trükitud AS Pakett trükikojas

www.tnp.ee

Sisukord

Mõned isiklikud mõtted sissejuhatuseks 7

I osa – *Comeback*

1.	Lõpp läheneb	15
2.	Kadunud	19
3.	Peaaegu austraallane	24
4.	Imeline teekond	29
5.	Laver ja teised legendid	35
6.	Pikk ootamine	41
7.	Uus võlukepp	46
8.	Vaikus enne tormi	52
9.	Maagilised kolmkümmend minutit	57
10.	Norman lumes	65
11.	Päikesevööndis	69
12.	Tšempionide eine	72
13.	Pisarate aed	77

II osa – Algused

14.	Maailm on ümmargune	85
15.	Kaks sõpra	93
16.	Võõrsil	100
17.	Unistus täiuslikkusest	106
18.	Omil jalul	110
19.	„Grüezi, härra Federer”	115
20.	Suurte hulgas	121
21.	Rõngaste all	126

22.	Viiulimängija	132
23.	Puhastus	137
24.	Kriisid ja üks draama	143
25.	Lahendus	148

III osa – Kõrgelt lendaja

26.	Duell Texases	157
27.	Tipus	162
28.	Murukuningas	166
29.	Broadway'l	175
30.	Jäljed liival	181
31.	<i>Pizza Basilea</i>	193
32.	Salatikauss	199
33.	Üks kõigi eest	205

IV osa – Planeet Federer

34.	Kompromissitu	217
35.	Tennise Mona Lisa	230
36.	Seersant Pepper	236
37.	RF-logo	240
38.	Peaaegu tavaline perekond	251
39.	Šveitslasest maailmakodanik	259
40.	Inimsõbralik	263
41.	Treenerite karusell	269
42.	Rahumeelne sõdalane	278
43.	Pärand	284
44.	Tõenäosusteooria	291
45.	Populaarne	296
46.	Ligipääsetav	303
47.	Imeline	309

Ülistatud – järellugemiseks	314
Statistika	322
Kasutatud allikad	334
Pildimaterjal	336

Mõned isiklikud mõtted sissejuhatuseks

Selle raamatu ilmumise ajaks on möödunud ligi 23 aastat, mil nägin Roger Federeri esmakordselt mängimas. 23 suurepärast aastat, mil viieteistkümnepäevasest teismelisest sai mees, kes juba niigi uskumatuna tunduva edu järel suutis teha ka uskumatu *comebacki*. Et mul on olnud õnn jälgida seda ainulaadset karjääri nii pikalt ja nii lähedalt, kui ühel ajakirjanikul üldse võimalik olla saab, tundub mulle aeg-ajalt muinasjutuna. Seda enam, et tegelikult olin ma varakult valinud teise tee. Tennis oli algselt kõigest minu teine armastus.

Minu esimene armastus oli nimelt jäähoki. Seda enne, kui avastasin ühe pruulikoja ning oja kõrval paikneva ja müüride ning hekkidega varjatud kolme väljakuga tenniseklubi TC Weinfeld. Klubi elegantsel asukohal – sest tennis oli tol ajal veel peamiselt rikkaste ja ilusate spordiala – oli mulle mingi maagiline mõju. Ilmselt ka seetõttu, et ma ise tennist mängida ei tohtinud. Mängisin juba varasest noorusest alates hokit ning kahte spordiklubisse kuulumine ei tulnud mu vanemate poolt kõne allagi. Seega käisin koos oma venna Kurtiga liuväljal, samas kui minu vanem õde Jeaninne tohtis mängida tennist.

Tänu õele tekkis mul siiski tennise ja klubiga teatud side, olgugi et mitte eriti tugev, ning mul oli õigus tenniseklubisse siseneda. Üha sagedamini sättisin end vaikselt klubihoone katusel asuva väikese tribüüni betoonistmete. Esialgu ainult oma

õe mängu vaatama, ent kuna keegi mind kunagi ära ei ajanud, hakkasin varsti jälgima ka teisi hobimängijaid. Lummatult vaatasin nende mängu ja liikumist ning kujutlesin, kuidas ma ise ükskord seal all seisan ning palle pörgatan.

Arvan, et õde märkas mu igatsust. Mingil hetkel lubas ta mul üht oma vana reketit kasutada ja meie maja esisel platsil palle seina vastu kõksida. Lühikese vahemaa tagant, ikka ja uuesti, kuni pulss oli üleval, higi voolas ja ema mind õhtusöögile kutsus. Reket oli suurepärane – läikivast väärispuidust, kellegi Stan Smithi allkirjaga.

Stan Smith? Tol ajal oli see minu jaoks vaid lihtsalt üks nimi, ehkki fantaasiat tööle panev nimi. Mida ma tennisest toona üldse teadsin? Mitte midagi. Oli mustvalgete telerite aeg, spordiülekandeid oli harva ja kui, siis olid need jalgpalli-, suusa- või vahel poksivõistlustest. Olid need vast toredad ja põnevad hetked, kui kogu perekond keset ööd elutoas kokku sai, et siis unesegastena jälgida, kas kellelgi õnnestub Cassius Clay'le tuul alla teha ... Ka ajalehtedes ei olnud tennisest kuigi palju juttu, erinevalt jalgpallist, jäähokist, suusatamisest või Vormel 1-st.

Seda, millal ma esmakordselt telerist Wimbledonit nägin, ma enam ei mäleta. Ent mul on täpselt meeles, kuidas Wimbledonit idülliline ja noobel Centre Court ning seal valitsev atmosfäär mind kohe paelusid. See vaade mõjus mulle kui ilmutus: tennis ikkagi oli tähtis, sellel olid oma jälgijad, isegi oma pühapaigad! Wimbledon tundus mulle katedraalina, kus tuhanded inimesed – nii nagu mina TC Weinfeldenis – keskendunult ja lummatult pallilendu ning kahe üksiku vastase võitlust jälgisid.

Rahulikud ja hoolitsetud spordikompleksid, kus kõik oli hästi organiseeritud ning igal asjal oli oma koht, kus kaks suurepärase oskustega mängijat palli ja reketi abil põnevil vaatajate ees atleetlikult, taktikaliselt, hea pallitunnetuse, vastupidavuse ning raudsete närvidega targalt ja ausalt duelli pidasid – see oli minu jaoks pilk maailma, mille olemasolust ei olnud mul aimugi. Kui

vaid saaksin ükskord Wimbledonis koha peal olla, üks ainuski kord, mõtlesin. Kui minust aastaid hiljem spordiajakirjanik sai, kandis minu esimene ülevaade Wimbledonist pealkirja „Tennisejumalad sisenevad oma templisse“.

Tookord üksi betoonastmetel istudes ei oleks ma iial osanud ette kujutada, et väljaku ääres tenniseplatsil toimuva jälgimisest saab minu kutsumus. Või et tennisetsirkusest saab minu maailm ja suure slämmi turniiridest minu teine kodu. Kuidas oleksin ma osanud ette kujutada, et Šveitsi tennist tabab peagi võimas edulaine ja et see veab endaga kaasa ka minu? Või et just kusagil Lõuna-Aafrikas tekivad sidemed, mis võimaldavad Šveitsi edukaima sportlase esilekerkimist ja et just minul on privileeg jälgida väga lähedalt tema arengut juuniorist alates?

Kui ma kaheksakümnendate aastate alguses tennisest kirjutama hakkasin, vaatlesin põnevusega, kuidas John McEnroe, Boris Becker ja Stefan Edberg Wimbledonis murul tšempioniteks tõusid ning kuldtrofee vastu võtsid. Kui Heinz Günthardt 1985. aastal – Boris Beckeri Wimbledonis unistuste aastal – veerandfinaali välja jõudis, oli see Šveitsi jaoks tõeline tähetund ning minu kui reporteri kõrghetk. Federer oli siis just saanud neljaseks. Oma kõige pöörasemates unistustes julgesin sel ajal vaevu kujutleda, et üks šveitslane jõuaks tennisel esikümnesse ja/või suure slämmi turniiri finaali. Kasvõi üksainus šveitslane, isegi kui ta seal kaotab ...

Kuidas oskasin ma tookord aimata, et just minu kaasmaalane seisab ühel päeval võidukalt ja emotsioone tekitades Wimbledonis peaväljakul tähelepanu keskpunktis? Ja et selleks on kõige kenam inimene, keda olen kunagi kohanud?

Ent šveitslaste tenniselise saigi alguse. Günthardt, kes puusa-probleemide pärast karjääri 27-aastaselt lõpetama pidi, tegi otsa lahti, äratas Šveitsi tenniselise Okasroosikese unest. Talle järgnes Jakob Hlasek, kes jõudis kaheksakümnendate lõpus esimesena esikümne hulka ning kellest sai Šveitsi esindaja ATP Masters-sarja

tenniseturniiril. Järgmiseks oli Marc Rosset, 1992. aasta olümpia-võitja, kes kerkis koos Hlasekiga esile Davis Cupi finaalis ja kes oli esimene šveitslasest poolfinalist suure slämmi turniiril. 1997. aastal tõusis Martina Hingis 16-aastaselt esimeseks šveitslasest suure slämmi turniiri võitjaks, tal on viis suure slämmi trofeed üksikmängus ja ta on esimene tennisist, kes sellisel turniiril nii noorelt võitis.

Ning siis tuli Federer, suurim sportlane, kes meie väikesel riigil kunagi on olnud ja ilmselt ka kunagi olema saab, parim saadik, keda üldse ette kujutada võib. Et Stan Wawrinka näol leidis veel ka kolmas šveitslasest suure slämmi turniiri võitja, tundub peaaegu sümboolne.

Siinne biograafia on minu teine raamat Federerist. „Das Tennisgenie¹“ ilmus esmakordselt 2006. aastal, seda on mitmel korral täiendatud, tõlgitud ja uuesti välja antud. Raamatu kõige viimane versioon lõppeb Federeri 17. suure slämmi võiduga 2012. a Wimbledonis. Ent mida aeg edasi, seda selgemaks sai, et järgmine suur peatükk saab olema Federeri naasmine.

Isegi tennisejumalatele avaldas Federeri visadus ilmselt muljet. Nii võimaldasid nad talle ka tema enda jaoks uskumatuna tunduva *comebacki* vanuses, mil suurem osa mängijaid on juba ammu oma karjääri lõpetanud. Nad lasid tal veel kord kogeda muinasjutulist edu ning lubasid tal tenniseajalugu taas ümber kirjutada. See oli ka minule motivatsioon ja põhjus kirjutada Federeri biograafia otsast lõpuni uuesti. Sest nüüdseks oli selge – ühest või kahest lisapeatükist tema karjäärist, elust ja tähendusest tennisespordile enam ei piisa. Viimase kümne aastaga oli juhtunud liiga palju sellist, mis vajas selgemat analüüsi ning kategoriseerimist. Federeri tagasipöördumise lugu oli lihtsalt liiga ilus ja imeline.

Federer on oma avameelsuse ja sõbralikkusega minu ja mu kolleegide tööd alati lihtsamaks ning meeldivamaks teinud; see

¹ Sks k: tennisegeenius (*Siin ja edaspidi tõlkija märkused.*)

on samasugune erakordne segu edukusest, inimlikkusest, õiglasest meelest ja kannatlikkusest, millega ta päevast päeva, turniir turniiri järel paljude inimeste igapäevaellu röömu tõi.

Eelkõige tahaksingi tänada teda – olgugi, et ta selle biograafia kirjutamises aktiivselt ei osalenud. Sest ta kas teeb midagi täieliku pühendumusega või ei tee üldse. Just tänu niisugusele otsekohesusele on temaga koostöö äärmiselt meeldiv.

Soovin tänada ka tema vanemaid Lynette'i ja Robbie't, lisaks Severin Lüthi, Pierre Paganinit ja Tony Godsicki, kes, nagu Federergi, oskab näha kõike läbi huumoriprisma. Tänan ka oma lugematuid teekaaslasi, tänu kellele on tennisingkondades liigutud nädalad, kuud ja aastad kujunenud unustamatuks reisiks.

Minu eriline tänu kuulub Simon Grafile, Heinz Günthardtile ja Daniel Huberile, kes mind selle raamatu valmimise ajal toetasid. Lisaks tahan tänada arvukaid intervjuueeritavaid ja vestluskaaslasi, kes olid valmis jagama minuga oma kogemusi ning teadmisi. Samuti tänan Piper Verlagi kirjastust, eriti aga Anne Stadlerit, Angela Gselli ja Steffen Geierit.

Ja lõpuks kuulub minu suurim tänu muidugi minu imelisele perekonnale, Enile ja Jessicale, kes ikka ja jälle leppisid kannatlikult sellega, et ma alles lahti pakitud kohvri uuesti kokku pakkisin ja mõnda uut Federeri jälge otsima tõttasin.

Müllheim, veebruar 2019

I OSA

Comeback

1. Lõpp läheneb

26. juulil 2016 jagab Roger Federer sotsiaalmeedias, Twitteris ja Facebookis teadet, mis tekitab tennisemaailmas täieliku maa-värina ning ajab fännid paanikasse: ta olevat nimelt otsustanud hooaja katkestada. Lihtsalt nii, keset aastat ja seda veel nii napilt enne Rio de Janeiro olümpiamänge, mis olid tema plaanides juba ammu kesksel kohal seisnud. Siin, Pão de Açúcar ja Corcovado all tahtis ta ju ometigi tõusta üksikmängu olümpiavõitjaks! Lisaks oleks tal Stan Wawrinka ja Martina Hingise kõrval suurepäraseks medalivõimalused paarismängus. Vahele jääks ka US Open, Swiss Indoors, ATP sari Londonis ... Kas ta üldse enam kunagi tagasi tuleb?

Federeri 35. sünnipäevani on kaks nädalat – tennis on see Kristuse iga. Ta on võitnud pea kõik, mida on võimalik võita. 17 suure slämmi tiitlit Melbournist Pariisini ja Wimbledonist New Yorgini, 71 teiste suurturniiride võitu, üle 100 miljoni dollari auhinnaraha, lisaks sponsorrahad ja preemiad. Ta on Davis Cupi võitja, kuuekordne ATP sarja tšempion, neli korda on teda pärjatanud maailma aasta sportlase tiitliga, ta on olümpiavõitja paarismängus ja püsinud maailma tenniseedetabeli tipus 302 nädalat järjest – kauem kui ükski teine tennisemängija iial. Peale selle on ta nelja lapse isa, üha laieneva Roger Federer Foundationi juht ja Tony Godsicki äripartner Agentur Team8-s.

Ent nüüd ilmutab tema keha ületamatuid väsimismärke. Pärast kahtekümmet aastat pidevalt vooluringis olemist, pärast

1200 profitasemel mängu ja tohutut koormust, mida üks tipp-sportlane maailmas turniire mööda ringi sõites ja vaid paar nädalat aastas puhates taluma peab.

Probleemid algavad 2016. aasta jaanuari lõpus. Päev pärast väljalangemist Australian Openi poolfinaalist Novak Djokovici vastu laseb ta Melbourne'i Crowne'i hotellis oma tütarde Myla ja Charlene'i jaoks vanni vett, kui korraga käib tema vasakust põlvest läbi krõks. „See juhtus täiesti tavalise liigutuse peale, sellise, mida olen kindlasti miljoneid kordi teinud,“ rääkis Federer hiljem. Samal päeval jalutab ta koos perega veel Melbourne'i loomaaias, ent juba on märgata, kuidas põlv paiste tõmbub. Šveitsi naastes laseb ta põlve üle vaadata. Diagnoos on karm: menisk on rebenenud, atroskoopiline operatsioon on vältimatu.

Federer tajub toimuvat tõsise pöördepunktina oma elus. „Olin lootnud, et ei vaja oma karjääri jooksul operatsioone. Diagnoos oli minu jaoks šokk ja pettumus.“ Operatsioonijärgselt ärgates tabab teda hirm. Põlv tundub imelik, nagu polekski see tema enda oma. Ehmatuse on küll lühike, ent see-eest väga tugev. Mis saab tema karjäärist?

Kaksteist päeva liigub ta karkude najal; ta peab kõigepealt oma põlve taas usaldama õppima. Kuid iga päev toob kaasa edusamme ja esimesed nädalad füsioteraapiat Šveitsis kulgevad hästi. Federer on rahul ja muutub kärsituks. Kõigest seitse nädalat pärast operatsiooni lendab ta Miamisse ning tahab uuesti turneega liituda. Paraku jääb see kõhuprobleemide tõttu siiski ära.

Kolm nädalat hiljem Monte Carlos õnnestub siiski kiire naasmine mänguväljakule. Ta jõuab isegi välja veerandfinaali, kus kaotab napilt Jo-Wilfried Tsongale. Oma tavavormist on ta siiski veel üsna kaugel ja tema keha ei ole tegelikult päris valmis, kuid ta üritab edasi.

Madridis käib tal seljast jõnks läbi, nii et ta peab ka selle turniiri vahele jätma. Kuid nii kiiresti ta siiski alla anda ei taha.

Roomas punnitab ta kaks setti läbi valu ära, kuni peab endale tunnistama, et vasaku põlvega ei ole kõik sugugi korras.

„Midagi pidi Monte Carlos juhtuma,“ spekuleerib ta hiljem. Federer otsustab raske südamega Prantsusmaa lahtised meistri-võistlused vahele jätta. Esmakordselt pärast rekordilist osalemist järjestikku 65-l suure slämmi turniiril jätab ta ühe tähtsaima neist vahele. Pariisi järel alanud lühike muruhooaeg, mis on tavapäraselt Federeri jaoks aasta kõrgpunkt, algab kaotustega Dominic Thiemi vastu Stuttgartis ja Alexander Zverevi vastu Halles.

Need on Federeri jaoks rasked ajad, sest ka Wimbledonis ei suuda ta oma tavalist vormi saavutada. Kuid taas ilmneb tema võitlusihha. Veerandfinaalis tõrjub ta horvaat Marin Čilići vastu kolm matšpalli ja võidab 6:7, 4:6, 6:3, 7:6, 6:3. Järgnevas ringis ei jätku tal aga kanadalase Milos Raonici võitmiseks enam jaksu. Ta langeb 8. juulil poolfinaalist välja, seda pärast 2:1 setivõitu ja kukkumist, mis tekitab spekulatsioone, et Federer on taas vigastanud oma vasakut põlve.

Kui ta kaheksateist päeva hiljem hooaja katkestamisest teatab, ei ole enam võimalik vältida või tõrjuda küsimust: kas nüüd ongi kõik? Kas nii näebki välja tema ainulaadse karjääri lõpp? Lihtsalt – läbi, tehtud, lõpp, *goodbye*? Ei mingit viimast ilutulestikku, lahkumisemotsioone, ei ühtki uut suure slämmi tiitlit? Viimased neli aastat on ta asjatult uue suure slämmi tiitli poole püüelnud ja vahel on sellest ka vaid napilt puudu jäänud. Mulle meenuvad Federeri isa Roberti sõnad, kes 2016. aasta kevadel vastas minu küsimusele, kui kaua ta usub veel oma poega mängimas nägevat: „Paar aastat võib veel minna. Aga kõik võib ka väga kiiresti lõppeda. Kunagi ei või teada.“

Kõigest hoolimata ei viita Federeri pikendatud pausi teates miski selle, et tegemist võiks olla lõpu algusega. „Vajan oma põlve ravimiseks lihtsalt palju rohkem aega.“ Otsuse langetas ta üksmeeles oma arstide ja meeskonnaga. Saan telefoni teel kätte

Federeri mänedžeri Tony Godsicki. Ta rahustab: „Kui Roger veel mõned aastad edasi mängida tahab, ja seda nii, et ta ei peaks pidevalt oma keha ning vigastuste pärast muretsema, peab ta praegu pausi tegema, paraku keset hooaega. See tähendab lühiajalist ohverdust pikemate eesmärkide nimel.“ Ning lisab: „Nii võttes on see tema fännide jaoks isegi hea uudis.“ Kenad sõnad, kuid kas pole need lihtsalt olukorra ilustamiseks, avalikkuse rahustamiseks ja Federeri jaoks aja võitmiseks, et siis õigel hetkel teatada karjääri lõpetamisest?

Seejärel jääb Federeri ümber kõik kiiresti vaikseks, nagu alati, kui ta oma eraellu kaob. Šveitsi delegatsioon on sunnitud sõitma Brasiiliasse mitte ainult ilma oma tiimijuhhi, maailma-kuulsa staari ja lootusekandjata, vaid ka ilma teise suurepärase Šveitsi tennisetšempioni Stan Wawrinkata. Vähemalt suudavad Martina Hingis ja Timea Bacsinszky kaitsta naiste kaksikmängu hõbedaga Šveitsi tennismängijate au.

Millalgi umbes samal ajal arutab Federer oma naise Mirkaga tõsiselt selle üle, kas äkki polegi käes aeg lõplikuks taandumiseks. „See oli õhtusöögi ajal, kui olime jäänud kahekesi laua äärde,“ kirjeldab Federer. „Ma ei mäleta enam täpselt, kas ma küsisin temalt ise, kas peaksin lõpetama ja kas ta arvab, et suudan veel midagi olulist võita. Aga ta ütles: „Kui sa seda endiselt meeled ja õigesti teed ning end hästi tunned, ei näe ma põhjust, miks sa ükskord taas mõnda suurt turniiri võita ei võiks ja kõigest loobuma peaksid.“ Sellega oligi see teema justkui lõpetatud. Mina ütlesin: „Okei, ja mida me homme lastega teha plaanime?““